

www.dereta.rs

Biblioteka
„dereta vam predstavlja...”

Urednik
Aleksandar Šurbatović

Naslov originala
Jocelyne Saucier
IL PLEUVAIT DES OISEAUX

Canada Council Conseil des arts
for the Arts du Canada

*We acknowledge the support of the Canada Council for the Arts, which last year invested \$153 million to bring the arts to Canadians throughout the country.
Nous remercions le Conseil des arts du Canada de son soutien. L'an dernier, le Conseil a investi 153 millions de dollars pour mettre de l'art dans la vie des Canadiennes et des Canadiens de tout le pays.*

Copyright © 2011, Éditions XYZ
Copyright © ovog izdanja Dereta

ŽOSLIN SOSJE

Padala je kiša ptica

Prevod s francuskog
Slobodan Ivanović

Beograd
2017.
DERETA

za Mari Enž Sosje

U kojoj će biti reč o velikim nestancima, o paktu smrti što život čini ukusnijim, o moćnom zovu šume i ljubavi koji čini život vrednim življenja. Malo je verovatno da se ta priča desila, ali pošto su svedoci prisutni, ne treba odbijati da se u nju poveruje. Time bismo sebi uskratili neverovatne druge svetove u kojima utočište nalaze jedinstvena bića.

U toj priči radi se o tri starca koji su odlučili da nestanu u šumi. Tri bića obuzeta slobodom.

„Sloboda, to znači birati sopstveni život.”

„I sopstvenu smrt.”

Tim rečima su se svojoj gošći obratili Tom i Šarli. Zbir godina im je iznosio gotovo dva veka. Tom ima osamdeset šest, a Šarli tri godine više. Veruju da im je preostalo još mnogo godina života.

Treći više ne govori. Tek što je umro. Mrtav je i sahranjen, reći će Šarli gošći, koja će odbiti da mu poveruje jer toliki je put prevalila kako bi stigla do tog Bojčaka, Teda ili Eda ili Edvarda, a raznolikost imena tog čoveka i nestalnost njegove sudbine proganjaće celu pri-povest.

Gošća je fotografkinja i još uvek nema ime.

A ljubav? Pa dobro, za ljubav treba pričekati.

Fotografkinja

Prevalila sam kilometre i kilometre puta pod olujnim nebom, pitajući se da li ću, pre nego što padne mrak, naići na proplanak u šumi, barem pre nego što počne oluja. Celo poslepodne sam se kretala poroznim putevima koji su me samo dovodili do lavirinta ispresecanih putića za kvadove, šumskih staza za odnošenje drva, a potom nije bilo ničeg više osim glinenih bara, prostirki tresavske mahovine, zidina smreke, crnih tvrđava, koje su se sve više i više zgušnjavale. Šuma se spremala da me proguta pre nego što bih dohvatila tog Teda ili Eda ili Edvarda Bojčaka, čije se ime menjalo ali prezime ostajalo isto, što ukazuje da ima naznaka istine u tome što su mi pričali o tom Bojčaku, jednom od poslednjih preživelih iz velikih požara.

Krenula sam uz upustva koja su mi se činila dovoljna. *Na kraju puta uz reku skreni desno i idi jedno petnaestak kilometara do jezera Perfekšn, koje je lako prepoznati, voda mu je zelena, kao žad – lednička voda iz kvartarnog doba – i savršeno je okruglo, poput tanjira, zato je i dobilo takvo ime, a kad se obreš kod tog tanjira od žada, skreni levo kod potpuno zarđalog rudarskog tornja, potom idi desetak kilometara pravo, nipošto ne skreći na raskršćima inače ćeš završiti na starim puteljcima za izvlačenje balvana, a onda ćeš se nepogrešivo naći na tom jednom jedinom putu koji ne vodi nikuda.*

Ako pogledaš nadesno, videćeš potok što se u slapovima spušta niz bazaltne stene, e tu se nalazi Bojčakova koliba, ali najbolje da ti odmah kažem: on ne voli posetioce.

Reka, jezero od žada, stari zardali rudarski toranj – pratila sam sva upustva, ali nigde nije bilo potoka sa slapovima ni kolibe i našla sam se na kraju puta. Malo dalje se nalazio jedan utaban putić jalove zemlje, sasvim dobar za kakav kvad, ali ništa što bi moj pikap mogao da pregazi. Taman sam se pitala da li da se vratim nazad ili da prespavam noć u pikapu, kada sam primetila dim kako počinje da se diže sa dna jednog brda i obrazuje tanku vrpcu, koja se sasvim lagano njihala na vrhovima drveća. Eto pozivnice.

Šarli mi je uputio pogled upozorenja čim me je primetio na čistini koja okružuje njegove brojne kolibe. Ne dolazi se na njegov posed bez poziva.

Njegov pas me je najavio mnogo pre nego što sam stigla, a Šarli me je čekao ispred onoga što bi trebalo da bude koliba u kojoj je boravio, pošto se iz nje dizao dim. Nosio je naramak granja, što je ukazivalo na to da je spremao večeru. Sve vreme je držao svoj naramak uz grudi tokom razgovora koji smo vodili na korak od vrata, koja očigledno nije imao nameru da mi otvori. Vrata su imala mrežu za komarce. Druga, glavna vrata, bila su otvorena ka unutra kako bi toplota vatre izašla. Nisam mogla ništa da razaznam u unutrašnjosti kolibe, bilo je mračno i nejasno, ali miris koji se širio iz nje bio mi je poznat. Miris tih ljudi iz šume koji žive sami već godinama. Pre svega miris neopranih tela – nisam videla nikakav tuš, nikakvu kadu ni u jednoj od koliba namenjenih za život mojih starih prijatelja iz šume. Osećao se miris loja; hranili su se prvenstveno prženim mesom, mrsnim čorbama, pa im je zato bilo potrebno puno masti. Miris prašine što se u mumificiranim slojevima sleže po svemu što se ne pomera. I suv miris duvana – njihove glavne droge. Kampanje protiv duvana nisu stigle do njih, neki i dalje redovno žvaću kockicu nikotina i šmrču sa religioznom

posvećenošću svoj „kopenhagen”. Nemamo predstavu o tome šta za njih znači duvan.

Šarlijeva cigareta je šetala s kraja na kraj usana, kao pripitomljena životinjica, a kada je prestao sa uvlačenjem dima, ostala je u uglu usana. Još uvek nije rekao ni reč.

Prvo sam pomislila da je to bio on, Ed Bojčak ili Ted ili Edvard, čovek koji je preživeo velike požare i koji je deo života živeo u šumi. Viđali su ga samo s vremena na vreme u hotelu gde sam spavala prethodne noći. Hotel je bio apsurdna stvar, neverovatno velika građevina usred ničega, nekada verovatno veoma otmeno zdanje, koje je usred šume predstavljalo samo jedan otpadak civilizacije. Onaj za kog sam mislila da je vlasnik, a bio je samo upravnik – „zovi me Stiv”, rekao mi je na početku razgovora – objasnio mi je da je hotel sagradio jedan ekstravagantan tip što se kupao u parama, neki Libanac koji je stekao bogatstvo trgovinom razvodnjenim alkoholom i koji se zabavljao tako što ga je trošio na megalomanske građevine. Verovao je da će se pruga probiti do mesta koje je obećavalo da će postati novi Klondajk i hteo je da prvi pobere klijentelu u najavi. Njegov poslednji izliv ludosti, kako kaže Stiv. Od Klondajka je ostala samo ogromna prevara i nikakav voz nije došao da bljuje dim pred Libančevim veoma luksuznim hotelom, pa je čovek otišao u Sjedinjene Države, gde je proširio posao u lancu hotela za kamiondžije.

Volim nepretenciozna mesta koja nisu izveštačena, koja ostaju dosledna određenoj ideji čekajući da je vreme potvrdi. Ovo područje ima više takvih mesta što odolevaju zubu vremena i što uživaju u toj urušenoj samoći.

Moj domaćin u hotelu mi je celo veče pričao o mukama koje su zadesile mesto, ali nisam se dala prevariti. Ponosio se pričama o medvedima koje su proždrali krpelji i gladi koja vas čeka na korak od vrata, o tom škripanju i krckanju uz noćni vetar i komarcima:

„Nemoj ni da počinjem priču o komarcima, u junu ima svih sojeva, tu su obični komarci, crne muve, zujavci, konjske muve i bolje da se ne pereš, ništa nije bolje od debele kože kako bi se zaštitio od ovih malih zveri, a tek januarske hladnoće! Au!” Januarske hladnoće, od njih nema većeg ponosa na Severu, a moj domaćin se nije ustručavao da se na njih žali kako bih se diskretno divila njegovoj hrabrosti.

„A Bojčak?”

„Bojčak je otvorena rana.”

Čovek na kućnom pragu, koji je bez reči nepomično stajao, nije mogao da bude onaj kog sam tražila. Previše je bio miran, previše stamen, gotovo prijateljskog izgleda, uprkos tom pogledu što je tražio nešto skriveno u mojim očima. Životinja, ta reč mi je pala na pamet. Imao je pogled poput životinje. Ničeg divljeg ni pretećeg nije bilo u njemu, Šarli nije bio divlja zver, prosto je bio na oprezu, kao životinja, uvek se pitao šta se nalazi iza nekog pokreta, bljeska svetlosti, prenaplašenog osmeha, previše uglađenih reči. A moje reči, iako su delovale uverljivo, moje reči još uvek nisu uspele da ga ubede da mi otvori vrata.

Ne dolazi se sa žvakom smišljenom u poslednjem trenutku kod ljudi koji su za sobom ostavili skoro vek života. Tu je potrebno imati takta, spretnosti, ali ne previše, starci znaju ponešto o umeću razgovora, jedino im je to preostalo u poslednjim godinama života, a previše uglađene reči ih navode na nepoverenje.

Počela sam sa nekoliko reči upućenih njegovom psu, lepoj jednoj zverci, mešancu njufaundlendera i labradora, koji je prestao da laje, ali me je i dalje držao na oku. „Lepa zverka”, rekla sam mu kako bih u isto vreme pohvalila i psa i njegovog gazdu. „Labrador?” Jedini odgovor koji sam dobila sastojao se od klimanja glavom i pogleda koji mi je ukazivao na to da očekuje nastavak. Ipak nisam prevalila toliki put kako bih s njim razgovarala o njegovom psu.

„Ja sam fotografinja”, rekla sam odmah nakon toga. Trebalo je ukloniti svaki nesporazum. Nemam ništa što nameravam da mu prodam, ne donosim nikakvu lošu vest, nisam ni socijalna radnica ni bolničarka, a pogotovo nisam iz državne uprave, najgore družine od svih, što sam mogla da konstatujem kod svih starih ljudi koje sam posetila. „Niste iz državne uprave, nadam se?” To pitanje ubrzo nastupa ako mi treba previše vremena da objasnim zašto sam tu. „Nikom nije potreban neki službenik koji dođe da vam kaže kako nešto u vašem životu ne ide kako treba, tu na papiru, tu su slova, brojevi koji se ne poklapaju, predmet koji boluje od nedoslednosti. A šta sa mnom, zar ne mislite da i ja bolujem? Napolje državna upravo, hajde, paljba!”

„Ja sam fotografinja”, još jednom sam rekla, „slikam osobe koje su preživele velike požare.”

Bojčak je izgubio celu porodicu u velikom požaru iz 1916, drami koju je nosio u sebi gde god da je pokušao da vodi svoj život.

Čovek koji se nalazio preda mnom u sebi nije nosio nikakvu ranu nalik toj, bio je gladak i kompaktan, budistički monah od kamena, ništa nije moglo da ga dotakne, tako mi je izgledalo, dok ga nisam videla kako podiže pogled ka nebu i kako ga prekriva senka pretećih oblaka, sve težih i težih, sve punijih i punijih, i Šarlijev pogled je, kada se vratio na mene, imao odsjaj nadolazeće oluje. Životinja se, ponovo sam pomislila, samo odaziva prirodi.

Objasnila sam mu šta me je ovde dovelo. Nastojala sam da mu kažem imena ljudi. Jedan kog sam srela pričao mi je o nekom drugom, koji je poznavao nekog trećeg. Objasnila sam mu put koji sam pratila, sve stare poznanike koji su mi, od jednog do drugog, služili poput sigurne pratlje i koji su me doveli ovde, na ovo veoma lepo mesto. „Razumem zašto ste izabrali da ovde živite, gospodine Bojčak, uz ovo veličanstveno jezero i kraj ove lepe prirode koja vas okružuje, ali ako imate nekoliko minuta, volela bih da na miru sednem i popričam sa vama o svemu ovome.”

To je bilo neiskreno, znala sam da nisam imala posla sa Bojčakom, ali malo lukavstva nekad nije na odmet.

Bojčakovo ime ga je pogodilo više nego što je hteo da se prime ti. Videla sam kako mu pogled kruži, a potom se nebo smračilo, zemlja se slegla, oluja je besnela od nestrpljivosti i konačno se začuo Šarlijev glas:

„Bojčak je mrtav i pokopan.”

Nije nameravao da mi kaže išta više. Osetila sam u njegovom stavu da je intervju gotov i da treba da se vratim tamo odakle dolazim sa onom mrvom informacija koju sam upravo dobila. Nameravao je da mi okrene svoja velika neotesana leđa kada se nebo provalilo i prosulo svoju vodu. Padalo je kao pod tušem. Šarli me je ugurao unutra, pokretom koji jedva da sam osetila, gestom prirodnog autoriteta, otvorio je svoja vrata sa mrežom za komarce i, obuhvatajući moja leđa rukom, u isto vreme teškom i laganom, ugurao me unutra.

„Uđi, skvasićeš se.”

Glas mu nije bio preterano ljubazan. Otišao je pravo do peći, šporeta na drva – minijaturnog modela kakav nikada nisam videla, toliko je sitan – i zanimao se svojom vatrom, ne brinuvši se mnogo o meni. Vatra mu se skoro ugasila. Ponovo je poslagao sitno cepana drva, duvao u pocrneli žar, dodao još kore, duvao ponovo i, kada se vatra razgorela, zatvorio je vrata šporeta, protok vazduha, i otišao do mesta za koje sam u polumraku ocenila da je radni deo u kuhinji, a po broju krompira koje je počeo da ljušti shvatila sam da sam pozvana na večeru.

Kiša je bučno lila po krovu, dobijala je na snazi, na trenutke se nismo čuli, a potom se umešao i vetar, to su bili rafali, udari, vrišci, pa potom gromovi, munje, oboje smo znali da ne mogu da se vratim do mog pikapa.

„Moraćeš ovde da prespavaš.”

Tokom večeri sam ga zadivila više puta. Kada je bilo reči o kakvoj paprati, lišaju ili žbunu, znala sam kako se zovu, dok im on, iako ih je poznavao izbliza, nije znao imena. Mogao je da opiše biljku srednjeg ili niskog rastinja sa preciznošću vrhunskog botaničara – njene susede, njen život, način na koji kupi rosu, na koji se štiti od suše ili suvih vetrova, sve je to znao, ali nije znao njeno ime. „To je vranino oko”, rekla sam mu, pošto se pitao da li je plod te biljke zaista otrovan. Otrov za jarebice, tako je on zvao ovaj lili-ljan srednjeg i niskog šumskog rastinja. „Plodovi su mu jestivi”, objasnila sam mu, „ali kada se ne preteruje, ako se pojede previše, može se zaraditi proliv.”

„Kako to da ti znaš sve to?”

Nisam botaničarka, prirodnjak, ništa slično, ali dvadeset godina na potucanja u njihovom društvu omogućilo mi je da upoznam šumu. U tome sam se usavršila, nazivala sam se vegetativnom fotografkinjom zbog svih žilica lišća nad kojima sam se naginjala i kontemplativnog života koji sam vodila. U jednom trenutku mi je svega bilo dosta, htela sam ponovo da živim kao ljudsko biće, htela sam da se susrećem sa licima, rukama, pogledima, nisam više mogla satima da vrebam pauka koji hvata plen, ali slučaj je hteo da nabasam na priču o velikim požarima, na ljude koji su ih preživeli, izrazito stare ljude, zato što se prvi veliki požar desio 1911, i tu je razgovor završio u ćorsokaku. Šarli je odbijao da govori o tome kada je tema bila načeta.

Uprkos tome, večer je proteklo u prijatnoj atmosferi. Bio je oduševljen što ima društvo, to se videlo, opustio se, ali se to nije moglo čuti, i dalje je imao taj zvučan glas kojim je mrmljao, glas koji je, kad sam došla, na mene ostavio veoma jak utisak.

Pričali smo svako o svom životu, ja o životu na putu, u potrazi za novim licem, za novim susretom, a on o životu u kolibi, o gledanju vremena kako prolazi, bez brige o bilo čemu drugome sem o životu samom. Za njega je i to bilo odveć dosta, a ja sam mu bez

po muke poverovala jer kad čovek živi sam usred šume, mora da uradi mnogo toga kako ne bi umro od hladnoće i gladi. Insistirala sam na reči „sam”, ali on je namirisao zamku. Radilo se o jednom traperu, instinktivno je osećao opasnost i nije se dao uhvatiti u tako loše postavljenu klopku.

„Imam ja svoga Druškana”, rekao je, usmeravajući pogled na svog psa.

Pas je spavao nemirnim snom uz vrata, od svakog udara groma dlake bi mu se nakostrešile od glave od repa, potom bi ih tišina poravnala i spavao bi duboko i ravnomerno dišući sve do sledećeg trzaja.

Čim je čuo Šarlija da izgovara njegovo ime, istog se trenutka podigao i došao da se opruži kod nogu svog gazde.

„Ej, Druškane moj, reci našoj posetiteljki da zajedno činimo dobar tim, ti i ja.”

Šarlijeva ruka se šetala niz dlaku zverke, zaustavljajući se na njenom vratu, ispod ušiju, gde je otkrivala klupka dlaka i izvlačila ih u malim vunastim čupercima, išla je tamo-amo, blaga i krepka, stručnjak za češkanje i masažu po telu zverke koja je brundala od zadovoljstva. Dok je njegov gospodar razgovarao sa posetiteljkom, povremeno se i njemu obraćao.

„Ej, zar nije tako, Druškane moj, da nam je dobro zajedno?”

Zadivila me je ta odebljala i hrapava ruka, ukočena od starosti, što je postajala nežna i gipko se kretala kroz pseću dlaku, a još više me je zadivio njegov glas, koji bi se, kada se obraćao psu, utišao, kao da je od somota, i postajao prisan. Objasnio mi je tim tihim milujućim glasom kako se njegov Druškan plaši oluja. „Plaši se grmljavine”, rekao je, „treba učiniti da se oseća sigurnim, zato ga držim unutra kada je oluja.” A glas nalik violončelu negde se zagubio, pa je ponovo progovorio glasom gospodara šuma, koji ne dopušta da mu se neko nameće.

Gipka ruka i somotska prisnost glasa vratili su se malo kasnije, kada je razmotao krznene zamotuljke kako bi mi namestio krevet.

Silina oluje nije nimalo popustila. Krov je prokišnjavao u samom središtu jedine sobe u kolibi. Šarli je znao da tu curi, pa je na daščani pod postavio šerpu. Čulo se kapanje vode u šerpu, dobovanje kiše o prozore, pucketanje vatre u šporetu i hrkanje Druškana, koji je mirno spavao dok ga je gazda milovao – koliba je bila ispunjena šuštanjem toplog i udobnog života. Bila sam presrećna što sam pozvana da tu prespavam.

Spavala sam na krevetu prekrivenim krznom, kao princeza iz prastarih bajki. Meki sloj od krzna crnog medveda, srebrne lisice, sivog vuka, pa čak i tamnobraon žderavca, bacao je duboko crn odsjaj na mom krevetu. Šarli je bio impresioniran time što sam mogla da ih razlikujem, pogotovo žderavca, koji je retka životinja, a čije je krzno još ređe zato što ga bije glas da je agresivan i inteligentan, da ga je teško uloviti. „Ali njegovo hvatanje se, uz cenu koju nam daju za kože, više ne isplati”, rekao je on.

Zamotuljci krzna su bili nagomilani u čošku. Bilo ih je najmanje dvadesetak. „To je jako praktična stvar tokom velikih zimskih hladnoća”, rekao je Šarli kao odgovor na moj začuđeni pogled, i zamislila sam ga za vreme hladnoće od minus pedeset, zatrpanog brdom krzna, verovatno sa Druškanom zajedno u krevetu, i kolibu, u kojoj se jedino čuje pucketanje drva dok gore u rasplamsaloj vatri u šporetu.

Prestao je da postavlja zamke otkako su ekolozi spustili cene, ali je zadržao poslednje ulove i uz svako krzno koje bi odmotao dolazila je po jedna priča, priča o životinji koja mu je ostavila kožu. Glas mu je sve više i više usporavao, i postajao sve mekši dok mu se u pamćenje vraćala životinja, njeno stanište, put kojim je išla, način na koji se zverka uhvatila u zamku – sve to mi je pričao toplim glasom koji obuzima. „Jadna majčica”, govorio je dok

je milovao uvoštenom rukom dabrovo krzno, „nije trebalo da se nađe ovde.”

Volim priče, volim da mi neko potanko prepričava svoj život, sve krivulje i sva poskakivanja u dubine vremena koje čine da se neko šezdeset, osamdeset godina kasnije obrete sa istim pogledom, istim rukama, istim načinom na koji će vam reći kako je život bio dobar ili loš. Jedna starica, od svih onih do kojih su me moje potrage dovele, pokazala mi je svoje šake, dve duge šake, tanke i bele, počivale su na cvetnom dezenu njene haljine, a zatim ih je opružila na sto. „Vidi”, rekla je, „ni mrlje, ni bore, kao kad sam imala dvadeset godina.” Šake su joj bile trofej kojim se najviše ponosila. Pričale su o petoro dece rođene jedno za drugim, o farmi što je nestala u dimu, o mužu koji je isto skončao u velikom požaru iz 1916, o skućenom prebivalištu u gradu, o gladnoj deci i domaćinstvu za domaćinstvom koja su plaćala nadnice, o celom životu u sapunu i vodi. Nijednog nedostatka, nijedne pukotine.

„Jadna majčica”, govorio je Šarli, i činilo mi se kao da se nalazim u jednoj od onih velikih životnih priča koje su mi tako drage. Ženka dabra, stara četiri godine, uhvatila se u Šarlijevu zamku, zajedno sa troje mladunčadi tek formiranih u stomaku. „Nije trebalo da se tu zadesi, hteo sam mužjaka, velikog riđeg mužjaka, gotovo plavog, retke boje krzna, krzna na ceni. Poznavao sam celu porodicu što je živela u leglu na uskom zalivu na jezeru. Tu su bili majka, koja je pripremala gnezdo za proleće, troje mladunaca što su se okotili prošle godine i moj veliki zlačani poglavica, koji se nije dao uhvatiti ni u jednu moju zamku. Jednog mladog mužjaka sam ulovio u januaru, potom još jednog u februaru, lepi su to ulovi bili, ali nisu bili ni prineti zlačanom krznu mog paše. Po običaju zatvaram zamke u martu, krzno gubi na sjaju kako se bliži proleće, ali sam se polakomio, hteo sam zlato i ostavio sam zamke otvorene. Jadna majčica, nije trebalo da izađe iz svog gnezda.”

Žoslin Sosje
PADALA JE KIŠA PTICA

Za izdavača
Dijana Dereta

Izvršni urednik
Anja Marković

Lektura
Aleksandra Šašović

Korektura
Vesna Crepuljarević

Likovno-grafička oprema
Marina Slavković

Prvo DERETINO izdanje

ISBN 978-86-6457-116-6

Tiraž
1000 primeraka

Beograd 2017.

Izdavač / Štampa / Plasman
DERETA doo
Vladimira Rolovića 94a, 11030 Beograd
tel./faks: 011/ 23 99 077; 23 99 078

www.dereta.rs

Knjižara DERETA
Knez Mihailova 46, tel.: 011/ 26 27 934, 30 33 503

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

821.133.1-31

COCJE, Жаслин, 1948–

Padala je kiša ptica / Žoslin Sosje ; prevod s francuskog Slobodan Ivanović. – 1. Deretino izd. – Beograd : Dereta, 2017 (Beograd : Dereta). – 159 str. ; 21 cm. – (Biblioteka Dereta vam predstavlja ---)

Prevod dela: Il pleuvait des oiseaux / Jocelyne Saucier. – Tiraž 1.000.

ISBN 978-86-6457-116-6

COBISS.SR-ID 230610956